

Кукуруза Д.
Бакалавр спеціальності 052 Політології
ФМВПС ОНУ імені І. І. Мечникова

Науковий керівник:
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології **Дяченко О.В.**

УКРАЇНО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ: ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНИЙ ТА БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ

Військово-політичні відносини дуже складний і багатоаспектний механізм, який сприяє управлінню міжнародною стабільністю та безпекою через спільні зусилля між державами та стратегічну взаємодію. Саме поняття військово-політичних відносин включає в себе сукупність намірів і дій сторін (держав, коаліцій держав, міжнародних корпорацій, політичних партій, блоків, груп населення), спрямованих на досягнення власних інтересів із застосуванням усіх наявних інструментів, у тому числі воєнної сили, у політичній, воєнній, економічній та інших сферах життєдіяльності. [1]

Національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам. [1] До основних об'єктів

національної безпеки відносяться: особистість (її права і свободи), суспільство (його матеріальні та духовні цінності), держава (конституційний устрій, суверенітет та територіальна цілісність).

Міжнародна безпека – система міжнародних відносин, що заснована на дотриманні усіма державами загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, виключає вирішення спірних питань і розбіжностей між ними за допомогою сили або загрози. [2]

Національна та міжнародна безпека – це основа та водночас мета військово-політичних відносин. Без дотримання країною принципів і норм міжнародного права, вона не змогла б укласти союзи або вступати в альянси, а навпаки, породжувала б конфлікти та одночасно союзи інших держав, які були б спрямовані проти цієї країни, або союзи з такими ж країнами, які не дотримуються міжнародних правил. Однак мета будь-якої військово-політичної взаємодії між державами – встановлення безпеки і миру, але, щоправда, на таких умовах, які найбільш вигідні державі, яка виграє в політичному/економічному/військовому конфлікті або є найбільш впливовою.

В залежності від характеру взаємодії між державами, військово-політичні відносини можна розділити на: Союзи та воєнно-політичні блоки. Держави можуть створювати союзи для взаємного захисту та з метою спільних оборонних чи наступальних дій; Ворожість та конфлікти. Напружені відносини, конфлікти та війни можуть виникнути через територіальні, політичні чи ідеологічні розбіжності; Нейтралітет. Держави можуть дотримуватись політики нейтралітету, уникаючи військових союзів та конфліктів; Військова окупація та анексії. Захоплення територій іншими державами з використанням військової сили; Миротворчі місії. Втручання держав або міжнародних організацій для врегулювання конфліктів та миру; Збалансовані відносини. Співпраця та конкуренція між державами, де вони прагнуть зберігати рівновагу сил та інтересів.

Основні принципи взаємодії держав у сфері безпеки часто знаходять свій відбиток у міжнародному праві та міжнародних договорах.

Принципи міжнародного права – історично обумовлені основоположні загальновизнанні норми, що виражають головний зміст міжнародного права, його характерні риси та володіють вищою імперативною юридичною силою. Ці керівні правила поведінки його суб'єктів, що виникають як результат суспільної практики; юридично закріплені засади міжнародного права. Вони являють собою найбільш загальне вираження і практику поведінки, яка встановилася, і взаємодії суб'єктів на міжнародній арені в рамках міжнародних відносин. [3]

Мета взаємодії держав у сфері безпеки полягає у створенні стабільного та передбачуваного середовища, де зменшуються ризики конфліктів, а держави працюють над спільними інтересами у сфері безпеки. Таким чином держави можуть укласти багатосторонні угоди та створювати військово-політичні союзи. Багатосторонні угоди можуть охоплювати різні галузі, такі як торгівля, безпека, навколишнє середовище, права людини та інші питання. Вони

зазвичай створюються з метою врегулювання спільних міжнародних проблем та розвитку співробітництва.

Проаналізувавши розвиток україно-американських відносин, можна розділити їх на декілька етапів:

I – Зацікавленість (1980–1991)

Україна здобула незалежність 24 серпня 1991 року і шукала свою місію на світовій арені. Спочатку Україна зіткнулася з проблемами легітимності. США визнали Україну 26 грудня 1991 року і встановили з нею дипломатичні відносини 3 січня 1992 року. Інтерес США до України зріс наприкінці 1980-х років, коли змінилася політична ситуація в СРСР. Спочатку офіційні особи США утримувалися від активної участі в українському політичному процесі. Американські неурядові організації були активними і сприяли встановленню контактів із новою українською елітою. У міру розвитку радянської кризи США почали розширювати співробітництво з Україною, але залишалися прихильниками відносин із центральним урядом: під час візиту в Україну в серпні 1991 року Джордж Буш-старший заявив, що США не втручатимуться у внутрішні справи України.

II – Активне співробітництво (1991–1998)

Цей етап відносин між США та Україною розпочався 1 грудня 1991 року з обранням Леоніда Кравчука на посаду Президента. Розпад СРСР уточнив ці зв'язки, дозволяючи США активізувати зовнішньополітичні контакти. Увага Вашингтона першочергово зосередилася на зміцненні політичних зв'язків з новою українською елітою. Після отримання незалежності в Києві обговорювалися ідеї перехідної юрисдикції над військами та ядерною зброєю. Співпраця з Україною залишалася неоднозначною з погляду США, зокрема, в контексті ядерної безпеки та збереження балансу сил у Європі. Рік 1994 став поворотним у відносинах, коли США проголосили свою підтримку Україні під час підписання угоди про без'ядерний статус. Україна виявилася важливим геополітичним центром для США, що було визначено експертами, такими як Збігнев Бжезінський. [4] Розвиток демократії та політичних реформ став основними напрямками співпраці. Створення нових політичних партій, вільних ЗМІ та реформа законів про вибори стали підтримуваними ініціативами з боку США.

III – Розчарування (1998–2004)

У 1997 році відносини між Україною та США вже офіційно називалися "стратегічним партнерством", але навіть за такого визначення його умови не завжди дотримувалися: у період з 1998 по 2000 рік на Заході спостерігалася певне розчарування в Україні. Стратегічне значення України для США стало зміщуватися від сприйняття її як потенційно впливового гравця у сфері регіональної безпеки до того, який не зможе реалізувати свій потенціал без внутрішнього зміцнення країни.

Попередні дискусії про "критичну роль" України створили в українських високопосадовців враження, що членства в Євроатлантичному співтоваристві можна досягти лише завдяки геополітичному статусу і що не потрібно значних

зусиль для внутрішнього розвитку. Попри значні інвестиції США в реформи, повільний прогрес став джерелом розчарування. Виникли також сумніви в реальності "стратегічного партнерства", оскільки США почали відходити від безумовної допомоги та переходити до підходу "винагорода за результат". Україна не змогла забезпечити сприятливий інвестиційний клімат через політичну нестабільність, корупцію та невизначеність економічної політики. Крім того, Україна не продемонструвала належної активності у співпраці з НАТО, якої очікували від неї США, аж до обговорення можливості вступу до НАТО у 2002–2003 роках.

IV – Нова надія (2004–2010)

Перемога Віктора Ющенка на президентських виборах 2004 року і народні протести, що спалахнули, посилили інтерес до американсько-українських відносин. У цей період Україна прагнула членства в НАТО за президента Ющенка, і США підтримали це прагнення, підтвердивши свою готовність підтримати цей напрямок. У 2008 році США активізували політичні контакти з українською владою. Україна звернулася до НАТО з проханням приєднатися до Плану дій щодо членства (ПДЧ). Офіційний візит президента США Джорджа Буша в Україну також відіграв важливу роль у розвитку двосторонніх відносин. Підписана Дорожня карта про пріоритети двостороннього співробітництва підтвердила стратегічну форму відносин, а за підсумками саміту НАТО, що відбувся в Бухаресті у квітні 2008 року, Україна отримала підтримку членства в НАТО.

V – Дипломатичний тиск (2010–2014)

Відносини між Україною та США погіршилися після президентських виборів в Україні в січні-лютому 2010 року, на яких переміг проросійський президент Віктор Янукович. Конгрес США особливо критично поставився до судового переслідування колишньої прем'єр-міністерки Юлії Тимошенко, яку було засуджено до тюремного ув'язнення, а також до процесу підготовки та проведення парламентських виборів у жовтні 2012 року.

Водночас під час вуличних протестів у Києві та інших містах України на початку 2014 року члени Конгресу та Білого дому критикували репресивні заходи режиму Януковича, спрямовані на придушення громадянського руху за євроінтеграцію України. Сенат США і Державний департамент США засудили насильство проти мирних демонстрантів у Києві. [5][6]

VI – Заступництво та протекторат (2014 – ∞)

У складних умовах політичних змін, Революції гідності та початку Антитерористичної операції (АТО) Україна почала отримувати іноземну допомогу від США. У 2014–2016 роках США надали Україні фінансову допомогу в розмірі 600 мільйонів доларів. У 2014 році Конгрес США ухвалив Акт про підтримку свободи України, офіційну позицію щодо ситуації в Україні та надав фінансову допомогу на закупівлю необхідного обладнання та озброєння. [7][8] Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) продовжило реалізацію проєктів, спрямованих на поліпшення економічної

ситуації в Україні та приведення законодавства країни у відповідність до стандартів ЄС.

Прагнення України до євроатлантичних інтеграційних процесів та підтримка США у цьому напрямі мають стратегічне значення для подальшої перемоги України над агресією Російської Федерації. Проте на шляху зміцнення військово-політичних відносин стоять виклики, такі як внутрішня корупція в Україні, а також мінливість зовнішньої політики США та періодична неузгодженість інтересів між державними органами влади. Ці фактори можуть ускладнити повноцінний розвиток партнерства у сфері безпеки. Співпраця між Україною та США у багатьох аспектах носить статус «стратегічного партнерства» і потребує постійної уваги та зміцнення з обох сторін, адже вона сприяє забезпеченню національної безпеки обох країн.

У затвердженій Стратегії розвитку співробітництва USAID з Україною на 2019-2024 роки акцентовано увагу на таких питаннях, як боротьба з корупцією, протидія наслідкам російської агресії, сприяння економічному розвитку та енергетичній незалежності країни. Крім того, USAID продовжуватиме підтримувати зусилля зі зміцнення демократії та ефективного врядування, покращення систем охорони здоров'я та пом'якшення наслідків конфлікту на сході України. [9]

З початку війни 24 лютого 2022 року USAID виділив \$9,88 млрд на програми розвитку та гуманітарну допомогу. [9]

Разом з Україною США є країною, де відбувається найбільше кібератак. Тому обмін досвідом та спільні зусилля у боротьбі з кібератаками дозволять обома країнам ефективніше захищати свої інформаційні ресурси. Крім того, налагодження інтенсивної співпраці з американськими партнерами є ще одним важливим кроком на шляху інтеграції українських кіберзахисників у світове професійне кіберсередовище. Тому 29 липня 2022 р. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України підписала Меморандум про співробітництво щодо співпраці у сфері кібербезпеки з Агентством з кібербезпеки та безпеки інфраструктури Департаменту національної безпеки Сполучених Штатів Америки (Cybersecurity and Infrastructure Security Agency, CISA). Талліннський механізм координує допомогу Україні для підтримки та зміцнення національної кібербезпеки, захисту критичної інфраструктури та запобігання російським кіберопераціям. Найближчим часом відбудеться перша координаційна зустріч. [10]

Спільними силами в подоланні загроз національній та міжнародній безпеки Україні та Сполученим Штатам потрібно покращувати економічні відносини та співпрацю в кіберпросторі. Зміцнення економічних зв'язків може сприяти ефективному вирішенню внутрішніх проблем України, тоді як співпраця в кіберпросторі може підвищити кібербезпеку обох країн та зміцнити їхні оборонні здібності в умовах сучасної кіберзагрози.

У контексті останніх подій в нашій державі, нівелювання Російською Федерацією умов Будапештського меморандуму, що призвело до повномасштабної збройної агресії, незмінна підтримка США нашого

суверенітету стає запорукою певних економічних та безпекових гарантій. Ще до початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, у січні 2022 року, в Сенаті США Джон Корнін створив законопроект про ленд-ліз для України, співавторами якого стали Роджер Вікер, Бенджамін Кардін та Джин Шахін.

Нещодавно, в березні поточного року Білий дім оголосив про черговий пакет допомоги для України на суму \$300 млн. Це перший пакет допомоги Україні за останні місяці від США. Кошти виділятимуться за програмою PDA — прямі поставки з запасів Армії США. Крім того, ЄС наближається до узгодження нового пакету військової допомоги Україні на 5 млрд євро. Йдеться про новий додаток до фонду, який використовується для фінансування військових поставок в Україну.

Не втягуючись у внутрішні політичні процеси в США, комунікувати необхідно так, щоб і республіканці, і демократи бачили свій конкретний інтерес у перемозі України. Загалом позиція Сполучених Штатів щодо російсько-української війни була значною мірою на користь України, оскільки США засудили військову агресію Російської Федерації, надали гуманітарну та військову допомогу Україні, та ввели санкції проти Республіки Білорусь і РФ, країн, які активно брали участь в агресії.

Література

1. В. Константинов. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. — К.: Парламентське видавництво, 2011.
2. Безпека міжнародна // Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. — Х. : Право, 2015.
3. Пронюк, Наталья (2008). Сучасне міжнародне право. КНТ.
4. Бжезінський. Велика Шахівниця. Американська першість та є стратегічні імперативи. Львів – Івано-Франківськ, 2000.
4. Сенат США ухвалив резолюцію з погрозами Януковичу і Ко. (URL: https://web.archive.org/web/20150122061011/http://ipress.ua/news/senat_sshu_uhvalyv_rezolyutsiyu_na_pidtrymku_ukrainskogo_narodu_37543.html)
5. США висловили огиду до рішення української влади задавити Євромайдан URL: https://web.archive.org/web/20150122061008/http://ipress.ua/news/ssha_vysl_ovyly_ogydu_do_rishennya_ukrainskoi_vlady_zadavyty_yevromaydan_35423.html
6. President Obama Signs Ukraine Freedom Support Act of 2014 President Obama Signs Ukraine Freedom Support Act of 2014
7. Statement by the President on the Ukraine Freedom Support Act.
8. Ukraine | U.S. Agency for International Development (URL: <https://www.usaid.gov/uk/ukraine>)
9. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України: Україна та США поглиблюють стратегічне партнерство у сфері кібербезпеки (URL: <https://cip.gov.ua/ua/news/ukrayina-ta-ssha-pogliblyuyut-strategichne-partnerstvo-u-sferi-kiberbezpeki>)